

Vatansızlığı

Bitirmek İçin Küresel
Eylem Planı 2014-24

UNHCR
The UN Refugee Agency

“ Vatansızlık, bir bireyin insan haklarının şiddetli bir şekilde ihlal edilmesidir. Çözümlere ulaşmak bu kadar kolayken acıyı devam ettirmek kesinlikle etik olmayan bir seçim olacaktır. Bu Küresel Eylem planı, 10 yıl içinde insanların çektiği bu acıya kesinlikle son verecek bir stratejiyi ortaya koymaktadır. Bu iddialı hedefi gerçeğe dönüştürme yolunda sizin desteğinize güveniyorum.”

António Guterres,
Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
Uluslararası Koruma Bölümü

Kasım 2014

Kapak fotoğrafı: Hırvatistan'da, vatansız olmanın zorluklarını bilen bir çingene kızı. Akan suyu, elektriği veya sıhhi tesisatı olmayan derme çatma bir odada ailesi ile birlikte yaşıyor. Hurda metal toplayarak yaşamlarını idame ettiriyorlar.

© BMMYK / N Lukin / Kasım 2010.

İçindekiler

Özet	2
Genel Bakış	4
Niyet Beyanı	4
Giriş	4
Genel Strateji	5
Kaynaklar	6
Arka Plan	6
Vatansızlığı Bitirecek 10 Eylem	7
Eylem 1: Vatansızlığın mevcut en önemli durumlarına çözüm getirmek.....	7
Eylem 2: Hiçbir çocuğun vatansız doğmamasını sağlamak	9
Eylem 3: Tabiiyet kanunlarından cinsiyet ayrımını kaldırmak	12
Eylem 4: Ayrımcılık temelinde tabiiyet reddini, kaybını veya yoksunluğunu önlemek	13
Eylem 5: Devlet hâlefiyetinde vatansızlığı önlemek	15
Eylem 6: Vatansız göçmenlere koruma statüsü vermek ve onların vatandaşlığa kabulünü kolaylaştırmak.....	16
Eylem 7: Vatansızlığı önlemek için doğum kaydının tutulmasını sağlamak.....	18
Eylem 8: Hak kazananlara tabiiyet belgesi düzenlemek	21
Eylem 9: BM Vatansızlık Sözleşmeleri'ne taraf olmak.....	23
Eylem 10: Vatansız nüfuslara dair nicel ve nitel verileri geliştirmek.....	24
Ek 1	26
Ek 2	27

Özet

1. Hedefler

VATANSIZLIĞI 10 YIL İÇİNDE BİTİRMEK, *Vatansızlığı Bitirmek için Küresel Eylem Planı: 2014 – 2024* aşağıda belirtilen konularda Devletler tarafından BMMYK ve diğer paydaşların desteği ile üstlenilecek 10 Eylemlik bir kılavuz çerçeve oluşturulmaktadır:

- vatansızlığın mevcut en önemli durumlarına çözüm getirmek;
- yeni vatansızlık durumlarının ortaya çıkmasını önlemek; ve
- vatansız nüfusu daha iyi tespit etmek ve korumak.

2. Vatansızlığı Bitirmek İçin 10 Eylem

DEVLETLER 2024 yılına kadar ilgili Hedeflere ulaşmak için aşağıda belirtilen 10 eylemden bir veya daha fazlasını yerine getirmek üzere teşvik edilmektedir. BMMYK, diğer BM ve uluslararası kuruluşlar, bölgesel örgütler, sivil toplum ve vatansız kişilerin hepsinin ilgili Eylemleri başarmak konusunda devletleri desteklemede rolleri bulunmaktadır. Vatansızlığın nedenleri, profili ve boyutları değişiklik gösterdiğinden, tüm eylemlerin tüm ülkelerde tam olarak yapılması gerekli değildir.

Eylem 1:

VATANSIZLIĞIN MEVCUT EN ÖNEMLİ DURUMLARINA ÇÖZÜM GETİRME

- Hedef: Tüm önemli mülteciler ile ilgili olmayan vatansızlık durumlarına çözüm getirmek.

Eylem 2:

HİÇBİR ÇOCUĞUN VATANSIZ DOĞMAMASINI SAĞLAMAK

- Hedef: Hiçbir çocuklukta vatansızlık durumunun olmaması.
- Hedef: Tüm Devletlerin, kendi topraklarında doğan vatansız çocuklara vatandaşlık vermek üzere tabiiyet kanunlarında hüküm bulundurması.
- Hedef: Tüm Devletlerin, kendi topraklarındaki kökenleri bilinmeyen çocuklara vatandaşlık vermek üzere tabiiyet kanunlarında hüküm bulundurması (kimsesiz çocuklar).
- Hedef: Tüm Devletlerin başka ülkelerde doğan ve başka bir tabiiyet alamayan çocuklara vatandaşlık vermesi için kendi ulusal kanunlarında bir güvence bulundurması.

Eylem 3:

TABİİYET KANUNLARINDAN CİNSİYET AYRIMINI KALDIRMAK

- Hedef: Tüm devletlerin, çocuklarına tabiiyet verirken ve tabiiyetin edinilmesi, değiştirilmesi ve alıkonulması esnasında kadın ve erkeklere eşit davranan tabiiyet kanunları bulundurması.

Eylem 4:

AYRIMCILIK TEMELİNDE TABİİYETİN REDDİNİ, KAYBINI VEYA YOKSUNLUĞUNU ÖNLEMEK

- Hedef: Hiçbir devletin tabiiyet kanunlarında, ayrımcılık temelinde milliyetin reddine, kaybına veya yoksunluğuna izin vermemesi.

Eylem 5:

DEVLET HALEFİYETİNDE VATANSIZLIĞI ÖNLEMEK

- Hedef: Gelecekteki Devlet halefiyeti durumlarında vatansızlığın olmaması.

Eylem 6:

VATANSIZ GÖÇMENLERE KORUMA STATÜSÜ VERMEK VE ONLARIN VATANDAŞLIĞA KABULÜNÜ KOLAYLAŞTIRMAK

- Hedef: 70 Devletin ikamet etmeye izin veren ve temel insan hakların kullanılmasını garanti altına alan yasal bir statüye yönlendiren belirleme prosedürleri üzerinden vatansız mültecileri tespit etmesi ve vatandaşlığa kabullerini kolaylaştırması.

Eylem 7:

VATANSIZLIĞI ÖNLEMEK İÇİN DOĞUM KAYDININ TUTULMASINI SAĞLAMAK

- Hedef: Doğum kaydı olmaması sebebiyle bildirilen vatansızlığın bulunmaması.

Eylem 8:

HAK KAZANANLARA TABİİYET BELGESİ DÜZENLEMEK

- Hedef: Hiçbir Devlette, kanunlar uyarınca vatandaşlığa hakkı olan fakat vatandaşlık belgesini alamayan nüfus kalmaması.

Eylem 9:

BM VATANSIZLIK SÖZLEŞMELERİ'NE TARAF OLMAK

- Hedef: 140 Devlet'in Vatansız Kişilerin Statüsüne Dair 1954 Sözleşmesi'ne taraf olması.
- Hedef: 130 Devlet'in Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi'ne taraf olması.

Eylem 10:

VATANSIZ NÜFUSLARA DAİR NİCEL VE NİTEL VERİLERİ GELİŞTİRMEK

- Hedef: 150 Devlette, Vatansız nüfus hakkında nicel verilerin kamuya açık şekilde bulunması.
- Hedef: En az 120 Devlette vatansız nüfus hakkında nitel verilerin kamuya açık şekilde bulunması.

Genel Bakış

Niyet Beyanı

Mevcut durumlara çözüm getirerek ve yeni vatansızlık durumlarının ortaya çıkışını önleyerek 10 yıl içinde **VATANSIZLIĞIN BITİRİLMESİ**.

Giriş

DEVLETLERDEN OLUŞAN BİR DÜNYADA, vatansızlık sorunu herhangi bir tabiiyeti olmadan yaşayan en az 10 milyon insanın hayatları üzerinde yıkıcı etkileri olan göze batan bir anormallik olarak kalmaya devam etmektedir.¹ Ekim 2013'te, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, "vatansızlığı bitirmek üzere uluslararası toplumun mutlak taahhütü" için bir çağrıda bulunmuştur.² Devletler, sivil toplum örgütleri ve uluslararası örgütlere danışılarak geliştirilen *Vatansızlığı Bitirmek için Küresel Eylem Planı: 2014 – 2024 (Küresel Eylem Planı)* 10 yıl içinde vatansızlığı bitirmek için yerine getirilmesi gereken 10 Eylemden oluşan bir kılavuz çerçeve belirlemiştir. *Küresel Eylem Planı için yeterli bir liderlik ve etkin bir uygulama koşuluyla* Vatansızlık on yıllık bir süre içinde bitirebilir.

Küresel Eylem Planı'na aşağıdaki amaçları gerçekleştirmeye yönelik eylemler dâhildir:

- mevcut vatansızlık durumlarına **çözüm getirmek**;
- yeni vatansızlık durumlarının ortaya çıkmasını **önlemek**; ve
- vatansız kişileri daha iyi tespit etmek ve korumak.

Vatansızlığı bitirecek 10 eylem aşağıda belirtilmektedir:

- **Eylem 1:** Vatansızlığın mevcut en önemli durumlarına çözüm getirmek.
- **Eylem 2:** Hiçbir çocuğun vatansız doğmamasını sağlamak.
- **Eylem 3:** Tabiiyet kanunlarından cinsiyet ayrımını kaldırmak.
- **Eylem 4:** Ayrımcılık temelinde tabiiyetin reddini, kaybını veya yoksunluğunu önlemek.
- **Eylem 5:** Devlet halefiyetinde vatansızlığı önlemek.
- **Eylem 6:** Vatansız göçmenlere koruma statüsü vermek ve onların vatandaşlığa kabulünü kolaylaştırmak.
- **Eylem 7:** Vatansızlığı önlemek için doğum kaydının tutulmasını sağlamak.
- **Eylem 8:** Hak kazananlara tabiiyet belgesi düzenlemek.
- **Eylem 9:** BM Vatansızlık Sözleşmeleri'ne taraf olmak.
- **Eylem 10:** Vatansız nüfuslara dair nicel ve nitel verileri geliştirmek.

Vatansızlığın nedenleri, profili ve boyutları değişiklik gösterdiğinden, tüm eylemler tüm ülkelerde gerekli değildir. Esasında, pek çok durumda belli ülke bağlamlarında vatansızlığı ele almak üzere sadece bir veya iki Eylem ilgili olacaktır. Bu nedenle, *Küresel Eylem Planı* kapsamında sunulan eylemler uygulama, öncelik veya önem sırasına göre değildir. BMMYK, diğer BM kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar, bölgesel örgütler, sivil toplum ve vatansız kişilerin tümünün ilgili Eylemleri yerine getirmede devletleri destekleme rolü vardır.

¹ *Küresel Eylem Planı* kapsamında 'tabiiyet' ve 'vatandaşlık' ifadeleri birbirleri yerine kullanılmıştır.

² Yüksek Komiserin 64. BMMYK Yürütme Komitesinin Oturumundaki Kapanış Konuşması, 4 Ekim 2013: <http://unhcr.org/525539159.html>

Küresel Eylem Planı her bir eylem için mevcut bilgileri (Başlama Noktası) ve 10 yıl içinde erişilecek hedefleri ortaya koymaktadır. Hedeflere ulaşma yönündeki ilerlemeyi işaretlemek için 2017 ve 2020 yıllarındaki Dönüm Noktaları veya ara hedefler de dâhildir.

Birtakım Eylemler birbirleriyle ilişkilidir. Bu nedenle, bir Eylemde belirtilen hedeflere ulaşmak başka bir Eylemde belirtilen hedeflere kısmi ulaşma anlamına gelebilir. Örneğin Eylem 9 kapsamında Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi'ne taraf olan devlet sayısının artması, Eylem 2 uyarınca hiçbir çocuğun vatansız doğmamasını sağlamak üzere Devletlerin kendi tabiiyet kanunlarındaki hükümleri kabul etmelerine veya geliştirmelerine neden olabilir.

Ülkeler, Ulusal Eylem Planları geliştirerek ve uygulayarak Eylemleri yürütmeye teşvik edilmektedirler (lütfen Ek 1'e bakınız). Bu Ulusal Eylem Planları, seçilmiş olan Eylemleri tamamlamak üzere ayrıntılı stratejiler belirleyebilir ve ayrıntılı ülke seviyesinde hedefler ve dönüm noktalarına işaret edebilir. Ulusal Eylem Planları'nın, BMMYK'nın, diğer BM ve gelişim aktörlerinin ve uygun olduğunda bölgesel kurumların, ulusal kurumların (ilgili bakanlıklar, parlamento, vs), sivil toplumun ve vatansız gruplarının dahil olduğu bir danışma süreci ile geliştirilmesi tavsiye edilmektedir. Devletlerin kendi Ulusal Eylem Planlarını düzenli aralıklarla gözden geçirmeleri teşvik edilmektedir. BMMYK, iki yılda bir *Küresel Eylem Planı* altında gerçekleşen ilerlemeyi rapor edecektir. Ulusal Eylem Planı olmaması durumunda, BMMYK ilgili ülke içindeki anahtar önemde Eylemleri öne çıkarmaya devam edecektir.

Genel Strateji

ÜLKELERİN, BU KÜRESEL EYLEM PLANI kapsamındaki hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak için BMMYK ve ortakları:

- Yeni vatansızlık durumlarına katkıda bulunabilecek veya mevcut durumların çözümünü engelleyebilecek faktörleri belirleyecektir;
- İlgili Eylemleri üstlenmek için Ulusal Eylem Planlarını geliştirecek ve uygulayacaktır;
- Hükümetler, sivil toplum, diğer BM Kuruluşları ve paydaşlar ile ülke seviyesinde yuvarlak masa toplantıları düzenleyecek ve Ulusal Eylem Planlarının gelişimi konusunda bilgi vermek üzere vatansız topluluklar ile katılımcı değerlendirmeler yapacaktır;
- Hükümetleri ve vatansız nüfusu desteklemek için teknik tavsiyelerde bulunacak ve gerektiğinde kaynak sağlayacaktır;
- Vatansızlığın çözümünde iyi uygulamaların değişimini teşvik edecektir;
- Adli süreçlerin stratejik kullanımı için adalet sektörü ve hukuki topluluklar ile birlikte hareket edecektir;
- Vatansız insanların kötü durumlarının anlaşılmasını ve seslerinin duyulmasını sağlayarak vatansızlığa ilişkin küresel düzeyde sürdürülebilir farkındalık artırma ve savunuculuğu üstlenmek; ve
- İki yılda bir Eylemlerin uygulanmasına dair raporlama yapmak.

Küresel Eylem Planı kapsayıcı hedefler olan mevcut vatansızlık durumlarını çözmeye ve yeni vatansızlık durumlarının çıkışını önlemeye odaklanırken, BMMYK, ilgili Genel Kurul Kararları ve özellikle BMMYK Yürütme Komitesi'nin 2006 yılı 106 sayılı "Vatansızlığın Tespit Edilmesi, Önlenmesi ve Azaltılması ve Vatansız Kişilerin Korunmasına"³ dair Kararı doğrultusunda vatansızlık yetkisinin tüm unsurlarının uygulanmasını sağlamak için ilgili aktörler ile çalışmaya devam edecektir.

³ BMMYK, Vatansızlığın Tespit Edilmesi, Önlenmesi ve Azaltılması ve Vatansız Kişilerin Korunmasına Dair Karar, 6 Ekim 2006 tarihli, No. 106 (LVII) – 2006 <http://www.refworld.org/docid/453497302.html>. adresinde mevcuttur. BMMYK'nın vatansızlık yetkisi altında yürütülen faaliyetlerin tümü hakkında ayrıntılı bilgi edinmek için lütfen <http://www.refworld.org/docid/4b9e0c3d2.html>. adresinde bulunan Mart 2010 tarihli Vatansızlığı Ele Almaya Yönelik BMMYK Eylemi: Bir Strateji Notu'na bakınız.

Bazı vatansız kişiler aynı zamanda mülteciyken çoğu değildir. *Küresel Eylem Planı* aslen mülteci olmayan vatansız nüfusa odaklanmaktadır ancak BMMYK'nın uzun süreli mülteci durumlarına çözüm getirme çabalarına tamamlanmaktadır.

Kaynaklar

DENEYİMLER, vatansızlığın pek çok durumuna yönelik başarılı müdahalelerin düşük maliyetler gerektirdiğini göstermiştir. Ancak, *Küresel Eylem Planı*'nda ana hatları belirtilen Eylemleri yürütmek için ilave kaynaklar gerekli olacaktır.

2009 yılından itibaren, BMMYK vatansızlık konusundaki harcamalarını 2009 yılındaki 12 milyon ABD Dolarından 2013 yılında 36 milyon ABD Dolarına yükselterek üçe katlamıştır. Yüksek Komiser, mevcut durumları çözmek ve yeni vatansızlık durumlarının ortaya çıkışını önlemek için en umut verici projelere, 'Çözüm Tohumları' üzerinden ilave kaynaklar tahsis etmiştir. Bu durum altı BMMYK operasyonunun kapasitesini 2014 yılı boyunca 1 milyon ABD Dolarının üzerine çıkarmıştır. 2015 yılında *Küresel Eylem Planı*'ni uygulamak için ilave 3 milyon ABD Doları tahsis edilmiştir. BMMYK, vatansızlığı bitirmek için bağışçılardan sürekli gelen desteği de memnuniyetle karşılamaktadır.

BMMYK mevcut çalışanlarına ilave olarak, BMMYK ekipleri, hükümetler, sivil toplum örgütleri ve vatansız toplulukları ile çalışmak üzere dünya çapında 20'den fazla uzmanı da görevlendirmektedir. Bunlara sekiz bölgesel vatansızlık görevlisi, çok sayıda vatansız ve risk altında nüfusu olan ülkelerde koruma görevlileri ve Ani Koruma Kapasite Projesi altındaki kadrosunda kısa vadeli görevliler dâhildir.

Arka Plan

VATANSIZLIK NEDİR VE NEDEN BİTİRİLMELİDİR?

Vatansız bir kişi hukuku uyarınca herhangi bir Devletin vatandaşı olarak değerlendirilmeyen kişidir. Dünya çapında en az 10 milyon insan, herhangi bir tabiiyetlerinin reddedilmesinin yoksunluğunu ve onur kırıcı durumunu çekmeye devam etmektedir. Vatansızlık, belli bir etnik veya dini gruba karşı ayrımcılık veya cinsiyet temelli ayrımcılık, yeni Devletlerin ortaya çıkması ve mevcut Devletler (Devlet halefiyeti) arasında toprak değişimleri ve tabiiyet kanunlarının çatışması dahil çeşitli sebepler ile oluşabilir.

Sebebi ne olursa olsun, vatansızlığın dünyanın hemen her ülkesinde ve tüm bölgelerinde yaşayan insanlar için ciddi sonuçları vardır. Vatansız kişiler kimlik belgeleri, istihdam edilme, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma gibi haklardan genellikle mahrum bırakılmaktadır. Vatansızlık, zorla yerinden edilmeye yol açabilir; tıpkı zorla yerinden edilmenin vatansızlığa yol açabileceği gibi. Vatansızlık ayrıca siyasi ve sosyal gerilimleri de artırabilir. Sadece vatansız oldukları için büyük nüfusların hariçte tutulması ve haklarından mahrum bırakılması Devletlerin ekonomik ve sosyal gelişimlerine zarar verebilir.

Devletler uluslararası hukuk altında vatandaşlığın edinilmesi, değiştirilmesi ve vatandaşlığın geri çekilmesi konularında kurallar koymuşlardır. Aynı zamanda, Devletlerin vatandaşlık ile ilgili takdirleri, tarafı oldukları uluslararası antlaşmalar, uluslararası teamül hukuku ve uluslararası kanunların genel ilkeleri altındaki yükümlülükleri ile sınırlıdır. Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin 1954 Sözleşmesi vatansız kişiler için uluslararası koruma rejiminde dönüm noktasıdır. Vatansızlığın engellenmesi ve azaltılması ile ilgili özel yükümlülükler, Vatansızlığın Azaltılmasına İlişkin 1961 Sözleşmesi kapsamında oluşturulmuştur.

Bunlara ek olarak, değişen ifadelerle rağmen birdizi insan hakları belgeleri vatandaş olma hakkını tanımaktadır. Bu belgelere İnsan Hakları Evrensel Beyanname; Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi; Her Türlü İrk Ayrımcılığının Tasfiyesine İlişkin Uluslararası Sözleşme; Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığının Tasfiyesine İlişkin Uluslararası Sözleşme; Çocuk Hakları Sözleşmesi; Tüm Göçmen İşçiler ve Aile Üyelerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme; ve Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme dâhildir. *Küresel Eylem Planı* bu uluslararası sözleşmelerde yer alan standartlara dayanmaktadır (Lütfen Ek 2'ye bakınız).

Vatansızlığı Bitirecek 10 Eylem

Eylem 1: VATANSIZLIĞIN MEVCUT EN ÖNEMLİ DURUMLARINA ÇÖZÜM GETİRMEK

BAŞLANGIÇ NOKTASI • Bildirilmiş 20 önemli mülteci olmayan vatansızlık durumu mevcuttur.

DÖNÜM NOKTALARI 2017 itibarıyla: Önemli boyutta, mülteci olmayan vatansızlık durumlarının 10'u için mülteci olmayan vatansız kişilere vatandaşlık verilmesi için gerekli kanunlar, politikalar ve idari reformlar yapılır.⁴

2020 itibarıyla: Önemli boyutta, mülteci olmayan vatansızlık durumlarına ilave 5'i için mülteci olmayan vatansız kişilere vatandaşlık verilmesi için gerekli kanunlar, politikalar ve idari reformlar yapılır. (2014 yılından itibaren toplam 15 durum)

2024 HEDEFİ

- Tüm önemli, mülteci olmayan vatansızlık durumları çözülür.

GENEL DURUM

Önemli mülteci olmayan vatansızlık durumları genellikle bağımsızlık zamanında belli grupların bazı durumlarda ayrımcılık nedenleri ile vatandaşların dâhil edilmemeleri ile bağlantılıdır. Bu durumlar genellikle on yıllar boyunca devam etmiştir. Birtakım Devletler, bu durumun olumsuz etkisini görmüş ve büyük ölçekli durumları çözmek üzere adımlar atmıştır. Ana faktörün siyasi irade olduğunu ve göreceli olarak basit ve düşük maliyetli reformların ile ivedi ve kalıcı etkiye sahip olabileceğini göstermişlerdir.

BU EYLEM NASIL UYGULANABİLİR?

Önemli vatansızlık durumlarının maliyet açısından en uygun çözüm yolu mevzuatta veya hükümet politikalarında Devletin bağımsızlığı esnasında hariçte tutulmuş olan bu nüfusları vatandaş olarak kabul etmek üzere bir defaya mahsus tedbirler dâhil değişiklik yapılmasıdır. Vatandaşlık verme kuralları, topraklarda doğmuş olmaları veya belli bir tarihten önce bölgede ikamet etmiş olmaları koşulu ile veya bu koşulları sağlayan ebeveynleri veya büyük ebeveynlerinin bulunmaları koşulu ile topraklarda yaşayan tüm vatansız kişilere vatandaşlık verilecek şekilde değiştirilebilir. İkamet süresi kısaltılarak veya başvuru ücretleri düşürülerek veya tümünden kaldırılarak, vatandaşlık verme gereklilikleri ve prosedürleri de vatansız kişilerin vatandaşlığı almalarını kolaylaştıracak şekilde basitleştirilebilir.

⁴ 20 en büyük mülteci olmayan vatansızlık durumu, 20 Haziran 2014 tarihinde yayımlanmış BMMYK 2013 Küresel Eğilimler Raporunda yer almaktadır: <http://www.unhcr.org/5399a14f9.html>. Eylem 10 altında yeni nüfus verileri toplandıkça ve yeni büyük vatansız nüfuslar açığa çıktıkça Eylem 1 ilave Devletlerce üstlenilecek tedbirleri gerektirecektir.

**Fildişi Sahili'nde
2013 yılında
vatandaşlık
kanunlarında yapılan
reformlar on yıllarca
vatansız kalan
Imam Issa Badogo gibi
kişilerin sonunda
vatandaşlık edinme
şansına sahip olması
anlamına gelmiştir.**

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli faaliyetler:

1. Vatansız kişilerin vatandaşlık almasına izin verecek vatandaşlık kanunları, politikalar ve prosedürlere ilişkin reformlar yapılması için savunuculuk ve teknik tavsiye sağlanması.
2. Devletlerin ve sivil toplumun kapasitesini destekleyen projeler yoluyla dâhil hükümetlere, parlamentolara, sivil topluma ve vatansız nüfuslara operasyonel destek sağlamak. Buna aşağıdakiler dâhildir:
 - Vatandaşlık başvurusu olan vatansız bireylere yardımcı olmak için ve vatandaşlığı doğrulayan belgenin edinilmesi için vatandaşlık kampanyalarına bilgi, adli yardım, belge ve destek sağlanması;
 - Başvuruların işlenmesinde veya belgelerin düzenlenmesinde konularında devletlere destek verilmesi;
 - tüm nüfus sektörlerinin prosedürlere erişimlerini temin etmek üzere mobil ekiplerin yayılması için destek sağlanması;
 - Vatansızlık ayırım gözeten sosyal tutumlar sebebiyle olduğunda diyalog, uzlaşma ve güven oluşturma yolu ile uzun vadeli çözümler üretmek için destek verilmesi.

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- BMMYK'nın 2011 Bakanlar Toplantısı kapsamında belli Devletler tarafından verilen güvenceler, İnsan Hakları Konseyi Evrensel Periyodik İnceleme bağlamında verilen taahhütler ve BM insan hakları antlaşması organları ve özel usullerine taraf belirli Devletlere yapılan öneriler.
- Sosyal uyum ve diğer gelişimsel çıktılarının geliştirilmesi dahil, Devletlerin büyük ölçekli vatansızlık durumlarının olumsuz etkilerini ve bu durumların çözülmesinin faydalarını artan şekilde tanımalarını artırmak.

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- Vatandaşlık kanunlarında ve politikalarında reformların uygulamada yerine getirilmesi bazen zordur.
- Vatansız nüuslar ile ilgili hakim olan politik ve sosyal görüşler ile uygulamaları değiştirmek zor olabilir.

Eylem 2: HİÇBİR ÇOCUĞUN VATANSIZ DOĞMAMASINI SAĞLAMAK

BAŞLANGIÇ NOKTASI • Bildirilen 20 önemli boyutlu mülteci olmayan vatansızlık durumunda her yıl doğan en az 70,000 çocuk, herhangi bir vatandaşlık alamamaktadır.

- Devletlerin en az %29'unun kendi topraklarında doğan vatansız çocuklara vatandaşlık vermek için vatandaşlık kanunlarında bir hüküm bulunmamaktadır. Devletlerin en az % 28'inin vatandaşlık kanunlarında yetersiz hükümler bulunmaktadır.
- Devletlerin en az % 29'unun

vatandaşlık kanunlarında kendi topraklarında menşei bilinmeyen çocuklara vatandaşlık vermek için bir hüküm bulunmamaktadır (kimsesiz). Devletlerin en az % 37'sinin, kendi vatandaşlık yasalarında yetersiz hükümler bulunmaktadır.

- Devletlerin en az % 3'ünün vatandaşlarının yurtdışında doğan çocuklarına vatandaşlık vermek için vatandaşlık kanunlarında güvenceler bulunmamaktadır. Devletlerin en az % 44'ünün kendi vatandaşlık kanunlarında yetersiz güvenceler bulunmaktadır.

DÖNÜM NOKTALARI

2017 itibarıyla

- Kendi topraklarında doğan vatansız çocuklara vatandaşlık vermek için vatandaşlık kanunlarında hüküm bulunmayan devlet yüzdesinin % 22'ye iner. Yetersiz hüküm bulunan devlet yüzdesi % 22'ye iner.
- Vatandaşlık kanunlarında kendi topraklarında menşei bilinmeyen (kimsesiz) çocuklara vatandaşlık vermek için hüküm bulunmayan devlet yüzdesi % 22'ye iner. Yetersiz hüküm bulunan devlet yüzdesi % 28'e iner.
- Vatandaşlarının yurtdışında doğan ve başka bir vatandaşlık alamayan çocuklarına vatandaşlık vermek için vatandaşlık kanunlarında güvence bulunmayan Devlet yüzdesi % 2'ye iner. Yetersiz emniyet tedbiri olan devlet yüzdesi % 33'e iner.

2020 itibarıyla

- Kendi topraklarında doğan vatansız çocuklara vatandaşlık vermek için vatandaşlık kanunlarında hüküm bulunmayan devlet yüzdesi % 13'e iner. Yetersiz hüküm bulunan devlet yüzdesinin % 13'e iner.
- Vatandaşlık kanunlarında kendi topraklarında menşei bilinmeyen (kimsesiz) çocuklara vatandaşlık vermek için hüküm bulunmayan devlet yüzdesi % 13'e iner. Yetersiz hüküm bulunan devlet yüzdesinin % 17'e iner.
- Vatandaşlarının yurtdışında doğan ve başka bir vatandaşlık alamayan çocuklarına vatandaşlık vermek için vatandaşlık kanunlarında güvence bulunmayan Devlet yüzdesi % 1'e iner. Yetersiz emniyet tedbiri olan devlet yüzdesi % 20'ye iner.

2024 HEDEFLERİ

- Bildirilen çocuk vatansızlığı olmaz.
- Tüm Devletlerin kendi topraklarında doğan vatansız çocuklara vatandaşlık vermek için vatandaşlık kanunlarında hüküm bulunur.
- Tüm Devletlerin kendi topraklarındaki bilinmeyen menşeli çocuklara

vatandaşlık vermek için vatandaşlık kanunlarında hüküm bulunur (kimsesiz).

- Tüm Devletlerin yurtdışında doğan ve başka bir vatandaşlık alamayan çocuklara vatandaşlık vermek için vatandaşlık kanunlarında güvence olur.

GENEL DURUM

Dünyadaki vatansız kişilerin çoğunluğu doğumlarından itibaren herhangi bir vatandaşlıktan yoksundur. Bunun iki temel sebebi vardır: (a) ebeveynleri vatansızdır ve (b) çocuklar vatansız kalacak olsalar bile vatandaşlık vermeyen vatandaşlık kanunları olan bir ülkede doğmuşlardır. Başka bazı durumlarda ise çocuklar yurt dışında doğduklarında ailelerinin vatandaşlığı olsa bile bu vatandaşlığı, vatandaşı oldukları devletin kanunları altında çocuklarına veremedikleri için çocuklar vatansız olmaktadır. Çocuklar terkedildiklerinde veya ailelerinden ayrı düştüklerinde ve vatandaşlıkları onaylanmadığında da vatansız olabilirler. Bu koşullardan etkilenen bazı çocuklar mültecidir.

BU EYLEM NASIL UYGULANABİLİR?

Vatansızlığı önlemek için en önemli güvencelerden birisi devletlerin vatandaşlık kanunlarının Devlete toprağında doğan ve başka türlü vatansız kalacak olan çocukların, doğdukları ülkenin vatandaşlığını alabilmelerine izin vermesidir. Bu güvence vatansızlığı önlemede en önemli esaslardan bir tanesidir ve Vatansızlığı Azaltmaya Dair 1961 Sözleşmesi'nde yer almaktadır.

Bu güvencenin önemi her çocuğun vatandaşlık hakkı bakımından Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde ve Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nde yer alan standartlar ile güçlendirilmektedir. Devletlerin kendi topraklarında doğan her çocuğa değil, sadece başka bir vatandaşlık alamayanlara vatandaşlık vermesi gerekmektedir.

Bu güvencenin uygulanması için Devletlerin kendi topraklarında doğan vatandaşlığı belirsiz çocukların başka bir Devlet vatandaşlığını alıp almadıklarını belirleyecek adımları atmaları gerekmektedir. Aksi takdirde, çocuğun vatansız kalmaması için çocuğun doğduğu Devletin vatandaşlık vermesi gereklidir. Bu gibi durumlarda, çocuğun yüksek yararı ilkesi uyarınca Devletlerin çocuklara otomatik olarak vatandaşlık vermeleri tavsiye edilmektedir.

Vatandaşlık kanunlarında vatandaşların yurt dışında doğan ve başka türlü vatansız kalacak olan çocuklarına vatandaşlık verilmesi için de bir güvence bulunması gerekmektedir. Vatandaşlık kanunlarında yer alması gerekli olan bir başka önemli hüküm de, kimsesiz çocukların (ebeveynleri bilinmeyen, bulunmuş olan çocukların) buldukları Devletin vatandaşları olarak kabul edilmeleri kuralıdır. Eylem 7 altında öngörüldüğü üzere çocuklar arasında vatansızlığın önlenmesi için doğum kaydının geliştirilmesi Eylem 2'nin uygulanmasını temin etmede önemli olacaktır.

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli Faaliyetler:

1. Mülteci bağlamında dahil olmak üzere, çocuklar arasında vatansızlığın önlenmesine yönelik güvencelere ve bunların nasıl uygulanacağı ilişkin farkındalığın artırılması.
2. Başka türlü vatansız kalacak çocukların vatandaşlık almalarına ve kimsesiz çocukların vatandaşlık almalarına izin verecek vatandaşlık kanunları, politikalar ve usullerde reform yapılması konusunda savunuculuk yapılması ve teknik tavsiye sağlanması.
3. Farkındalık oluşturmak ve bilgi yaymak için UNICEF ve çocuk hakları alanında aktif olan sivil toplum örgütleri ile koordinasyon sağlanması.
4. Stratejik davalar açarak dahil olmak üzere, başka türlü vatansız kalacak olan çocuklara vatandaşlığın verilmesini temin etmek üzere hukuki topluluk inisiyatiflerin desteklenmesi. Vatansızlık ve vatandaşlık konularında hukuk görevlilerinin ve adalet sektörünün kapasitesinin oluşturulması.
5. Çocukların vatandaşlık statüsü çözülürken, temel sağlık, eğitim ve diğer hizmetlere erişimlerini sağlayacak hukuki ve siyasi tedbirler için savunuculuk.

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- Neredeyse tüm Devletler her çocuğun vatandaşlık edinme hakkını tanıyan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye ve/veya Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne taraftır.
- İnsan Hakları Konseyi Evrensel Periyodik İncelemesi kapsamında verilen taahhütler ve BM insan hakları antlaşma organları ve özel usullerine taraf belirli Devletlere yapılan öneriler.

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- Çocuklar arasında vatansızlığın önlenmesi konusundaki güvencelerin önemi konusunda sınırlı bir farkındalık mevcuttur.
- Bazı Devletlerde güvencelerin topraklarda doğan tüm çocuklara vatandaşlık verilmesini gerektirdiğine dair yanlış bir algı mevcuttur.
- Vatandaşlık kanunları reformlarına ulaşılması bazen zordur ve ilgili mevzuat veya Anayasa üzerinde ilave reformlar gerektirebilmektedir.

Filipinler'deki Mindanao Adası'nda Endonezya kökenli vatansız çocuklar.

Eylem 3: TABİİYET KANUNLARINDAN CİNSİYET AYRIMINI KALDIRMAK

BAŞLANGIÇ NOKTASI

- 27 Devletin kadınların kendi tabiiyetlerini erkekler ile eşit temelde çocuklarına geçirmelerine izin vermeyen vatandaşlık kanunları vardır.

- 60'tan fazla Devletin, kadınlar ve erkeklerin eşit temelde vatandaşlık edinme, vatandaşlık değiştirme veya vatandaşlığını elinde tutmaya izin vermeyen vatandaşlık kanunları vardır.

DÖNÜM NOKTALARI

2017 itibarıyla

- 10 Devletin kadınların kendi tabiiyetlerini erkekler ile eşit temelde çocuklarına geçirmelerine izin veren reformları vatandaşlık kanunlarına getirir.
- 20 Devletin kadınlar ve erkeklerin eşit temelde vatandaşlık edinme, vatandaşlık değiştirme veya vatandaşlığını elinde tutmaya izin veren reformları vatandaşlık kanunlarına getirir.

2020 itibarıyla

- 10 Devletin daha (2014 yılından itibaren toplam 20 Devlet) 10 Devletin kadınların kendi tabiiyetlerini erkekler ile eşit temelde çocuklarına geçirmelerine izin veren reformları vatandaşlık kanunlarına getirir.
- 20 Devletin daha (2014 yılından itibaren toplam 40 Devlet) kadınlar ve erkeklerin eşit temelde vatandaşlık edinme, vatandaşlık değiştirme veya vatandaşlığını elinde tutmaya izin veren reformları vatandaşlık kanunlarına getirir.

2024 HEDEFİ

- Tüm Devletlerin çocuklarına tabiiyetlerini geçirmeye ve vatandaşlık edinme, vatandaşlık değiştirme ve vatandaşlığını elinde tutmaya ilişkin kadınlar ile erkeklere eşit muamelede bulunan vatandaşlık kanunlarına sahip olur.

GENEL DURUM

Vatandaşlık kanunlarında cinsiyet ayrımcılığı aile yaşamının tüm unsurları üzerinde kapsamlı sonuçlar doğurabilir. Kadınlar ayrımcı kanunlar sebebiyle çocuklarına vatandaşlıklarını aktaramadıklarında ve bu çocuklar vatandaşlığı babalarından alamadıklarında vatansız kalmaktadırlar. Bu durum baba vatansız olduğunda, babanın kim olduğu bilinmediğinde veya baba, kendi tabiiyetini çocuğa geçirmek için idari gereklilikleri tamamlamaya veya çocuğunun tabiiyetini ispat eden belgeleri edinmeye isteksiz olduğunda ortaya çıkabilmektedir. Bu tür kanunlar, Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Madde 9(2) ile uyumlu değildir. Kadınların vatandaşlık edinme, değiştirme veya tutmada erkekler ile eşit haklardan mahrum bırakan Devletler bu Sözleşme'nin 9(1) sayılı Maddesi'ne uygun değildir.

BU EYLEM NASIL UYGULANABİLİR?

Kadınların erkekler ile eşit temelde tabiiyetlerini çocuklarına geçirmelerini engelleyen kanunlara yönelik reformlar çocuklar arasındaki vatansızlığın önlenmesi için gereklidir. Önceki ayrımcı kanunlar sebebiyle vatansız bırakılanların da vatandaşlık alabilmelerini sağlamak için bu reformlar geriye yönelik etkiye sahip olacak şekilde yürürlüğe sokulabilir. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Madde 9'a ön koşullarının kaldırılması da bu Eylem altındaki hedefe ulaşılmasına yardımcı olacaktır. Kadınların erkekler ile eşit temelde vatandaşlık edinebilmelerine, vatandaşlıklarını değiştirebilmelerine veya vatandaşlıklarını ellerinde tutabilmelerine yönelik cinsiyet ayrımının ortadan kaldırılması kadınları vatansızlığa ve tabiiyet statülerinde istenmeyen değişikliklere karşı korumak için gereklidir.

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli Faaliyetler:

1. Kadınlar ile erkeklerin vatandaşlık konularında eşitliğini sağlamak için vatandaşlık kanunlarına, politikalarına ve usullerine yönelik reform için savunuculuk yapılması ve teknik tavsiye verilmesi. Mümkün olan durumlarda bu hedeflere ulaşmak için Anayasal reform süreçleri imkanının kullanılması.
2. BM Kadın, UNICEF, OHCHR ve Eşit Vatandaşlık Hakları için Küresel Kampanya'nın sivil toplum üyeleri ile çalışılması.
3. Mevzuat reformu yapılabilmesi veya vatandaşlık kanunlarındaki ayrımcı uygulamanın sona erdirilmesi amacıyla stratejik davalar açma dahil olmak üzere, vatandaşlık konularında kadın ve erkek eşitliğini teşvik edecek girişimlerin hukuki topluluk tarafından desteklenmesi. Vatansızlık ve vatandaşlık konularında hukuk görevlilerinin ve adalet sektörünün kapasitesinin oluşturulması.

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- BMMYK'nın 2011 Bakanlar Toplantısı kapsamında belli Devletler tarafından verilen güvenceler, İnsan Hakları Konseyi Evrensel Periyodik İnceleme bağlamında verilen taahhütler ve BM insan hakları antlaşması organları ve özel usullerine taraf belirli Devletlere yapılan öneriler.
- Bu konuda önemli bir ivme mevcuttur. Geçen 10 yılda 12 Devlet kadınların vatandaşlıklarını çocuklarına geçirmesine izin vermek için Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Madde 9(2) uyarınca kanunlarında reform yapmışlardır.
- 2014 yılında, sivil toplum aktörleri ile BM Örgütlerinin oluşturduğu yeni bir koalisyon Eşit Vatandaşlık Hakları için Küresel Kampanya'yı başlatmıştır. Bu kampanyanın çalışması bu Eylemin uygulanmasını tamamlayabilir ve destekleyebilir.

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- Vatandaşlık kanunlarındaki ayrımcılığa yönelik hükümler bazen kadının rolüne ilişkin değiştirilmesi güç olabilecek sosyal ve/veya demografik hakim anlayışları yansıtıyor olabilir.
- Vatandaşlık kanunları reformlarına ulaşılması bazen zordur ve ilgili mevzuat veya Anayasa bağlantılı ilave reformlar gerektirebilir.

Eylem 4: AYRIMCILIK TEMELİNDE TABİİYETİN REDDİNİ, KAYBINI VE YOKSUNLUĞUNU ÖNLEMELER

BAŞLANGIÇ NOKTASI • En az 20 Devletin ayrımcılık temelinde tabiiyetin reddine, kaybına veya yoksunluğuna izin veren vatandaşlık kanunları mevcuttur.

DÖNÜM NOKTALARI

2017 itibarıyla

- En az 4 Devlet ayrımcılık temelinde tabiiyetin reddine, kaybına veya yoksunluğuna izin veren vatandaşlık kanunlarında reform yapar.

2020 itibarıyla

- En az 8 ilave Devlet (2014 yılından itibaren toplam 12) ayrımcılık temelinde tabiiyetin reddine, kaybına veya yoksunluğuna izin veren vatandaşlık kanunlarında reform yapar.

2024 HEDEFİ

- Hiçbir devletin kanunları, ayrımcılık temelinde tabiiyetin reddine, kaybına veya yoksunluğuna izin vermez.

GENEL DURUM

Etnik köken, ırk, din, dil veya engellilik temelli ayrımcılık vatansızlığın süregelen bir nedenidir. Esasında dünyanın bilinen vatansız nüfuslarının büyük çoğunluğu azınlık gruplarına aittir. Vatansızlığa yol açan ayrımcılık temelinde vatandaşlığın reddi, kaybı veya yoksunluğu çeşitli ülkelerde meydana gelmeye devam etmektedir. Bunlara son on yıllarda etnik köken veya ırk temelinde vatandaşlıktan kitlesel olarak yoksun bırakma durumları dahildir. Bazı örneklerde, etkilenen bireyler ve gruplar uluslararası sınırları geçmiş ve mülteci olmuşlardır. Özel etkisi göz önüne alındığında cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan vatansızlık Eylem 3 altında ele alınmaktadır.

BU EYLEM NASIL UYGULANABİLİR?

Bu Eylem Devlet makamlarının etnik köken, ırk, din, dil veya engellilik gibi ayrımcı temellerde insanların vatandaşlığının reddedilmesinden veya insanların vatandaşlıktan yoksun bırakılmasından kaçınmasını gerektirmektedir. Devletler bunu sağlamak için Anayasalarına ve vatandaşlık kanunlarına ayrımcı olmayan hükümler getirebilirler. Şikayet mekanizmaları, adli inceleme ihtimali ve vatandaşlığın iadesi dahil hükümler ile yeterli uygunluk denetimine ihtiyaç vardır.

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli Faaliyetler:

1. Ayrımcılık yapmamaya ilişkin uluslararası standartları, vatandaşlık hakkını ve vatandaşlıktan keyfi yoksun bırakmama yasağını teşvik etmek.
2. Vatandaşlığın kitlesel veya bireysel reddine veya yoksunluğuna neden olan veya olabilen doğrudan veya dolaylı ayrımcılık durumlarının belirlenmesi.
3. Gelecekte vatandaşlığın reddini, kaybını veya yoksunluğunu önlemek için veya halihazırda meydana geldiyse Eylem 1 uyarınca vatandaşlığın iadesi için ilgili hükümet bakanlıklarının ve parlamentoların zamanlı müdahalesi. Buna aşağıdakiler dahildir:
 - Ayrımcı temelde tabiiyetin reddine, kaybına veya yoksunluğuna izin veren hükümler içeren vatandaşlık kanunlarına yönelik reform için savunuculuk ve teknik tavsiyeler sağlanması. Mümkün olduğunda bu hedeflere ulaşmak üzere Anayasal reform süreçleri imkanının kullanılması;
 - İlgili Devletler ile BMMYK arasında mültecilerin gönüllü geri dönüşlerini düzenleyen üç taraflı antlaşmalar bağlamında dahil mültecilere ve geri dönen göçmenlere vatandaşlık iadesinin desteklenmesi.
4. Ayrımcı temel tabiiyetin reddi, kaybı veya yoksunluğu durumlarına müdahale etmek için diğer BM Örgütleri ve bölgesel insan hakları organları ile koordinasyon.
5. Etkilenen nüfuslara bilgi, adli tavsiye ve adli yardım sağlanması, vatandaşlık iadesinin ve reform yapılan vatandaşlık kanunları uygulanmasının izlenmesi.
6. Stratejik davalar açılması dahil mevzuat reformuna ulaşma veya vatandaşlık kanunlarındaki ayrımcı uygulamanın sona erdirmeye hedefli hukuki topluluklara ait girişimlerin desteklenmesi. Vatansızlık ve vatandaşlık konularında hukuk görevlilerinin ve adalet sektörünün kapasitesinin oluşturulması.

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- Neredeyse tüm Devletler vatandaşlık konuları dahil ayrımcılık yapmama ilkesini sağlayan diğer insan hakları antlaşmaları arasında Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi Madde 9 ve uluslararası teamül hukuk ile Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne, Her Türlü Irk Ayrımcılığının Tasfiye Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme'ye veya Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye taraftır.
- İnsan Hakları Konseyi Evrensel Periyodik İncelemesi ve BM insan hakları antlaşması organları ve özel usullere taraf olan belirli Devletlere yapılan öneriler.

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- Etnik köken, ırk, din veya diğer azınlıklar ile ilgili hakim olan sosyal görüşlerin değiştirilmesi güç olabilir.
- Ayrımcılığın kökeni, ayrıca çözülmesi gerekebilen toprak ve kaynaklar ile ilgili konulara bağlı olabilir.

Eylem 5: DEVLET HALEFİYETİNDE VATANSIZLIĞI ÖNLEMEK

BAŞLANGIÇ NOKTASI (Henüz meydana gelmemiş ve öngörülmesi zor olaylar ile bağlantılı olduğundan bu Eylem için bir Başlangıç Noktası belirlemek mümkün değildir.)

DÖNÜM NOKTALARI -

2024 HEDEFİ • Gelecekteki Devlet halefiyeti durumları sebebiyle vatansızlık yoktur.

GENEL DURUM

Yeni Devletlerin ortaya çıkışı ve mevcut Devletler arasında toprak devri (Devlet Halefiyeti) çok sayıda durumda kitlesel vatansızlığa yol açmıştır. Son 30 yıl içinde en az 620,000 kişi Devlet halefiyetinin bir sonucu olarak vatansız kalmıştır. Aşağıdaki durumlarda devlet halefiyeti meydana gelmektedir:

- Bir Devlete toprağın bir bölümünün başka bir devlete devredilmesi;
- Bir Devlete toprağın bir bölümünün ayrılması ve bir veya daha fazla sayıda yeni Devletin oluşması; veya
- Bir Devletin tasfiye olması ve iki veya daha fazla sayıda yeni Devletin oluşması.

Devletin ayrılması veya tasfiye olması durumlarında bireylerin çoğunun vatandaşlık mevzuatının kabul edilmesiyle olarak yeni bağımsız Devletin otomatik vatandaşı olmalarına rağmen çok sayıda insan vatansız kalabilmektedir. Bağımsızlık öncesinde ve esnasındaki göç hareketlerinin yanı sıra marjinal hale getirilmiş etnik ve sosyal gruplara karşı ayrımcılık belirli vatansızlık riskler yaratabilmektedir. Devletler arasında toprak devri de benzer sonuçlara yol açabilmektedir.

BU EYLEM NASIL UYGULANABİLİR?

Devlet halefiyetinin bir sonucu olarak ortaya çıkan vatansızlık ilgili devletlerin vatandaşlık konusuna koordineli yaklaşımları ve vatandaşlık kanunlarındaki basit güvencelerin uygulanması ile önlenabilir. Örneğin, bir Devletten diğerine toprak geçişinin ardından etkilenen nüfusun asıl vatandaşlığı, bu kişiler diğer devletin vatandaşlığına geçinceye kadar geri alınmayabilir.

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli Faaliyetler:

1. Diğer BM Örgütleri ile işbirliği içinde, meydana gelmeden önce Devlet halefiyetinin olası durumlarının tespit edilmesi.
2. İlgili Devlet ve toprak makamları ile temas kurulması, vatansızlığın potansiyel nedenlerinin görüşülmesi ve teknik ve operasyonel destek sunulması.
3. İlgili Devlet ve toprak makamları arasında işbirliğinin teşvik edilmesi ve vatansızlığı önleyecek antlaşmalar ile mevzuatın kabul edilmesi için savunuculuk yapılması. Gerekliğinde diğer BM örgütleri ve bölgesel organların harekete geçirilmesi.
4. Belirtilen tüm çabalara rağmen vatansızlık ortaya çıkarsa Eylem 1 uyarınca vatandaşlığın iadesi için tedbirler alınması.

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- Uluslararası Hukuk Komisyonu çalışmalarının ve Gerçek Kişilerin Vatandaşlığı için Devlet Halefietinin Sonuçlarına Dair Maddelerin kabul edilmesinin bir sonucu olarak ilgili uluslararası hukuk ilkeleri artık daha iyi anlaşılacaktır.

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- Devlet halefietini vatandaşlık kanunlarının ve vatansızlığı önlemek için gerekli güvencelerin tartışılmasına olanak vermeyecek politik belirsizliği ve tedirginliği beraberinde getirebilir.

Eylem 6: VATANSIZ GÖÇMENLERE KORUMA STATÜSÜ VERMEK VE ONLARIN VATANDAŞLIĞA KABULÜNÜ KOLAYLAŞTIRMAK

BAŞLANGIÇ NOKTASI • En az 10 Devletin ikamete izin veren ve temel insan haklarının kullanılmasını garanti altına alan ve vatandaşlığa kabulü kolaylaştıran hukuki statüyü doğuran vatansızlık belirleme mekanizmaları bulunmaktadır.

DÖNÜM NOKTALARI 2017 itibarıyla

- 20 Devletin daha (2014 yılından itibaren toplam 30 Devlet) , vatansız göçmenler için ikamete izin veren ve temel insan haklarının kullanılmasını garanti altına alan ve vatandaşlığa kabulü kolaylaştıran hukuki statüyü doğuran belirleme usulleri yerleştirir.

2020 itibarıyla

- 20 Devletin daha (2014 yılından itibaren toplam 50 Devlet) , vatansız göçmenler için ikamete izin veren ve temel insan haklarının kullanılmasını garanti altına alan ve vatandaşlığa kabulü kolaylaştıran hukuki statüyü doğuran belirleme usulleri yerleştirir.

2024 HEDEFİ

- 70 Devlet, ikamete izin veren ve temel insan haklarının kullanılmasını garanti altına alan ve vatandaşlığa kabulü kolaylaştıran hukuki statüyü doğuran belirleme usulleri yoluyla vatansız göçmenleri tespit eder.

GENEL DURUM

Vatansız kişilerin çoğunun doğdukları ülkede kalmasına rağmen bazıları ayrılmaktadır ve göçmen veya mülteci olmaktadır. Bu vatansız kişiler, küresel vatansız nüfusunun azınlığını oluşturmaktadır ama çoğunluğu vatansız olarak tanınmamaktadır ve uzun süreli veya tekrar eden gözaltı ve mahrumiyet gibi ciddi insan hakları sorunları ile karşılaşmaktadırlar. Genellikle hiçbir Devlet bu kişilere yasal ikamet izni vermeyecektir ve menşe ülkelerindeki makamlı yetkililer de onları geri kabul etmeyecektir. Bazı Devletlerin bir göçmenin vatansız olup olmadığını belirlemeye yönelik mekanizmaları getirmesine rağmen olumlu belirlemeler ikamete izin verileceği, temel insan haklarının kullanılacağı ve vatandaşlığa geçişin kolaylaştırılacağı bir yasal statü anlamına gelmemektedir.

BU EYLEM NASIL UYGULANABİLİR?

Vatansız Kişilerin Statüsüne Dair 1954 Sözleşmesi vatansız kişilerin haklarının korumaya yönelik için bir rejim oluşturmaktadır. 1954 Sözleşmesi Devletlerin toprakların gözaltında olup çıkmayanlar dahil vatansız kişileri belirlemek için usuller oluşturmaları gerekmektedir. Bu belirleme vatansız göçmenlerin güvenceli yasal ikamet izni vermektedir ve dolayısıyla temel insan haklarını kullanmalarına ve vatandaşlığa kabule yönelik gerekli ikamet yılı biriktirmelerine izin vermektedir.

Örneğin, gerekli ikamet etme süresi kısaltılarak veya başvuru ücretleri düşürülerek veya bu ücretlerden feragat edilerek vatansız mültecilerin ve göçmenlerin vatandaşlığa kabulüne yönelik gereklilik ve usullerin değiştirilmesi gereklidir. Vatandaşlığa kabul gerekliliklerine dair bilgilerin kolay erişilebilir olması gerekmektedir.

Devletler, 1954 Sözleşmesi'ne taraf olmasalar da bu tür tedbirleri alabilirler. Vatansızlık belirleme usulleri oluşturulmasının vatansız kişilerin bu prosedürler ile Devletlerin topraklarına yönelik göçü artırmadığını göstermektedir.

Riga, Letonya'da bir vatandaşlığa kabul töreni. Bu kadın, Letonya vatandaşlığını almak için bağlılık yemini eden 77 vatansız kişiden birisidir.

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli Faaliyetler:

1. Belirleme usullerinin ve koruma rejimlerinin oluşturulması için ilgili bakanlıklara ve parlamentolara savunuculuk yapılması ve teknik tavsiye verilmesi.
2. İlgili hükümet kurumlarına vatansızlık belirlemesini üstlenmesi için eğitim verilmesi.
3. Göçmenlik bağlantılı amaçlara yönelik gözaltında tutulan vatansız kişilerin tespit edilmesini geliştirmek ve 2014 Göç Kapsamında Gözaltının İzlenmesi: Uygulama El Kitabı ile tutarlı bir şekilde statülerine ilişkin kararı bekleyen bu tür kişilerin serbest bırakılması için tarama süreçleri oluşumunun desteklenmesi.⁵
4. Vatansız göçmenler ve mülteciler için bir çözüm olarak vatandaşlığa kabulün hızlandırılması ve bu grupların özel ihtiyaçlarını dikkate alan kolaylaştırılmış prosedürlerin benimsenmesi gereğinin vurgulanması.
5. İlgili hükümetler için, iyi kurulmuş belirleme prosedürleri olan Devletlere çalışma ziyaretleri düzenlenmesi.
6. 1954 Sözleşmesinin tarafı olmayan devletlerin, 9. Eylem kapsamında belirtilen faaliyetlere uygun olarak bu Sözleşme hükümlerini kabul etmek açısından teşvik edilmeleri.

⁵ BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), İşkenceyi Önleme Demeği (APT) ve Uluslararası GözaltıKoalisyonu (IDC), Göç Kapsamında Gözaltının İzlenmesi: Uygulama El Kitabı, 2014: <http://www.refworld.org/docid/53706e354.html>

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- BMMYK'nın 2011 Bakanlar Toplantısı kapsamında belli Devletler tarafından vatansızlık belirleme usullerinin yerleştirilmesine yönelik verilen taahhütler.
- Belirleme usullerine sahip bazı devletler usullerin oluşturulması konusunda çalışmalar yapan hükümetlere teknik destek vermeye isteklidirler.
- 2011 yılından itibaren on sekiz devlet 1954 Sözleşmesi'ne katılmıştır ve bir kısmı da uygulamaya yönelik tedbirlere üzerinde çalışmalar yapmaktadır.
- Vatansızlığı belirlemek için halihazırda kendi yerel mekanizmaları olan bir dizi ülkenin sadece bu mekanizmaların ikamete, temel insan haklarının kullanımına ve kolaylaştırılmış vatandaşlığa kabule izin veren yasal bir statü verme bağlantılı olmasını sağlamalıdır.

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- Vatansızlık belirlemesini üstlenecek hükümet kapasitesinin yokluğu.
- Bu tür bir usulü yerleştirmenin vatansız kişilerin koruma almak için kendi topraklarına göç etmesine yol açacağına yönelik bazı hükümetlerin sahip olduğu yanlış algı.
- Topraklarda bulunan vatansız göçmenlerin varlığı ve boyutuna ilişkin bilgi yokluğu.

Eylem 7: VATANSIZLIĞI ÖNLEMELİK İÇİN DOĞUM KAYDININ TUTULMASINI SAĞLAMAK

(Bu eylem için bir başlangıç noktası belirlemek mümkün değildir. UNICEF tarafından 2010'da bildirilen sayılara göre 230 milyon çocuk kayıtsızdır. Sonuç itibarıyla bu çocukların kaç tanesinin vatansız kaldığına dair herhangi bir veri mevcut değildir.)

DÖNÜM NOKTALARI

2024 HEDEFİ

- Doğum kaydının olmaması sebebiyle bildirilen vatansızlık yoktur.

GENEL DURUM

Bireyler bir Devlete olan bağlantılarını ispat etmede güçlük çekerlerse vatansızlık riski altında olabilirler. Doğum kaydının olmaması bu tür bir risk yaratabilir. Bunun nedeni doğum kayıt belgelerinde kişinin nerede doğduğu ve ebeveynlerinin kimler olduğu gibi kilit bilgiler çocuğun hangi ülkenin vatandaşlığını edinebileceğini belirlemek için gerekli olduğundandır. Sonuç olarak, doğum kaydı Eylem 2 altındaki hedeflere ulaşmak için önemlidir.

Bazı ülkelerde çocuklar kayıt işlemlerinin karmaşıklığı veya karşılanması zor belgeleme veya diğer gerekler nedeniyle kayıt ettirilememektedir. Özellikle evlilik dışı doğan çocuklar, göçebe nüfusta doğan çocuklar ve mülteciler ile göçmenler dahil özel gruplar sorunlar ile karşılaşmaktadır. Düşük doğum kaydı seviyelerinin sonradan düzeltilmesi zor olabilir çünkü geç doğum kaydı usulleri oluşturulmamıştır veya uzun, masraflı ve karmaşıktır ve bu nedenle kayıt dışı nüfusa erişilebilir değildir.

Vatandaşlık genellikle her Devletin vatandaşlık kanunları temelinde edinildiği için, sadece doğum kaydının olmaması genellikle kişileri vatansız yapmaz. BMMYK vatansızlık risklerini artıran doğum kaydı ile ilgili kanun ve politikadaki boşluklara dair daha fazla veri toplamak için UNICEF ve diğer ortaklar ile çalışmaya devam edecektir (ayrıca bakınız Eylem 10). Ebeveynlerinin evli olduklarını gösteren kanıt da bir çocuğun doğumda kaydının yapılıp yapılamayacağını ve bu çocuğun vatandaşlık edinip edinemeyeceğini etkileyebilmektedir ve bu konu daha fazla verinin gerekli olduğu başka bir alandır.

DEVLETLER BU EYLEMİ NASIL UYGULAYABİLİR?

Topraklarında gerçekleşen doğumların kaydedilmesi her Devletin görevidir. Her çocuğun doğumda kaydedilmesi hayati önem taşımaktadır. Ancak, doğum kaydının her zaman zamanında gerçekleşmediği göz önüne alındığında, Devletlerin geç veya geciktirilmiş doğum kaydına yönelik usullere de ihtiyacı vardır ve Devletler daha büyük çocukların ve yetişkinlerin kayıt altına alınmasına yönelik kampanyalar üstlenmeyi düşünebilir. Doğum kaydının ücretsiz, erişilebilir ve ayırım gözetmeyen bir temelde yürütülmesi gereklidir.

© BMMYK / A. Zhorobaev / Aralık 2010

Bebeğinin kaydını yaptıramayan Kırgızistan, Tokmok'taki bu vatansız kadın çocuğu için kamu sağlığı hizmetlerine veya sosyal yardımlara erişememektedir. 2007 yılından beri Kırgızistan vatansızlığı ele almak üzere çok sayıda adım atmıştır ve 65,000'den fazla insan vatandaşlık almıştır.

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli Faaliyetler:

1. Doğumları kaydetme konusunda topluluk seviyesinde dahil karşılaşılan hukuki, usule ve uygulamaya ilişkin engellerin tanımlanmasında Devletlerin desteklenmesi.
2. Topluluk seviyesinde usullere erişimin kolaylaştırarak, mevcut açıkları ele alarak mobil ekipler konuşlandırılarak ve doğum kaydını çocuk doğumu, anne-çocuk bakımı, aşılama ve eğitim gibi diğer kamu programlarına entegre edilerek doğum kaydının teşvik edilmesi.
3. Doğum kaydı için teknik destek sağlanmasını teşvik etmeye ve sivil kayıt ile hayati istatistik sistemlerinin geliştirmeye yönelik BM Kalkınma Destek Çerçevesi bağlamında dahil UNICEF, BM bölgesel komisyonları, UNFPA, WHO, UNDP, Dünya Bankası, bölgesel kalkınma bankaları ve ikili bağışçıların çabalarının tamamlanması.
4. Vatansız bireylere ve vatansızlık riski altındaki bireylere doğum kaydı başvurularında yardımcı olmak için bilgi, adli yardım ve belgelendirme kampanyalarının sağlanmasına destek verilmesi.

BMMYK, başka bir sorun yaşamayan nüfus için vatansızlık riskinin artmasına neden olacak özel durumlarda konuya dahil olacaktır. BMMYK'nın doğum kaydı konusundaki uzmanlığı sebebi ile diğer BM, bölgesel örgütler ve sivil toplum örgütleri ile ortaklık gereklidir.

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- BMMYK'nın 2011 Bakanlar Toplantısı kapsamında belli Devletler tarafından verilen güvenceler, İnsan Hakları Konseyi Evrensel Periyodik İnceleme bağlamında verilen taahhütler ve BM insan hakları antlaşması organları ve özel prosedürlerine taraf belirli Devletlere yapılan öneriler.
- UNICEF, BM bölgesel komisyonları, UNFPA, WHO, UNDP, Dünya Bankası, bölgesel kalkınma bankaları ve ikili bağışçıların tümü son yıllarda bu konuları ele almaya yönelik önemli kaynaklar ayırmıştır.
- Doğum kaydı 2015 sonrası kalkınma gündemine muhtemelen yansıtılacaktır.
- Neredeyse tüm Devletler, her çocuğun doğumda kaydedilmesini gerektiren Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ve/veya Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne taraftır.
- Bir dizi bölgesel hükümetlerarası girişim sivil kaydı ve hayati istatistikleri geliştirmek için halihazırda yürürlükte (örneğin Afrika'da Sivil Kaydın Hızlandırılmış Geliştirilmesine İlişkin Afrika Program, Asya ve Pasifik'te Sivil Kayıt ve Hayati İstatistiklerin Geliştirilmesine Yönelik Bölgesel Stratejik Plan, 2015 itibarıyla küresel doğum kaydı için Amerikan Devletleri Örgütü tarafından yapılan çağrı).

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- Temel nüfus verileri tamamlanmamıştır ve bu Eylemde atıfta bulunulan bireylerin çoğu tamamen kayıt dışı oldukları ve bu nedenle hiçbir mevcut istatistikte görünmedikleri için ilerlemenin ölçülmesi zordur.
- Düşük doğum kaydı seviyelerine neden olan bazı sorunların sistematik yapıları sebebiyle çözümleri maliyetli olabilir.

Eylem 8: HAK KAZANANLARA TABİİYET BELGESİ DÜZENLEMEK

BAŞLANGIÇ NOKTASI • Devletlerin en az % 20'sinde yasalara göre vatandaşlık alma hakkı kazanmış ancak vatandaşlık belgelerini alamayan bir nüfus mevcuttur.

DÖNÜM NOKTALARI 2017 itibarıyla

- Yasalara göre vatandaşlık alma hakkı kazanmış ancak vatandaşlık belgelerini alamayan bir nüfusa sahip devletlerin yüzdesi % 15'e iner.

2020 itibarıyla

- Yasalara göre vatandaşlık alma hakkı kazanmış ancak vatandaşlık belgelerini alamayan bir nüfusa sahip devletlerin yüzdesi % 10'a iner.

2024 HEDEFİ

- Hiçbir Devlette yasalara göre vatandaşlık alma hakkı kazanmış ancak vatandaşlık belgelerini alamayan bir nüfus yoktur.

GENEL DURUM

Bireyler vatandaşlıklarını kanıtlayan belgeleri edinemedikleri için vatansız kalabilirler. Ancak vatansızlığa yol açan vatandaşlık belgelerinin verilmemesi vatandaş olarak tanınmayan gruplara yönelik ayrımcılık sebebiyle meydana gelebilir. Mevcut bilgiler bunun vatansızlığın büyük bir sebebi olduğuna işaret etmektedir. Yukarıda yer alan Başlangıç Noktası mevcut ancak tamamlanmamış bilgilere dayanmaktadır ve sorunun boyutunu tam olarak yansıtmamaktadır. Yalnızca vatandaşlık belgelerinin olmaması genellikle kişinin vatansız olduğu anlamına gelmez.

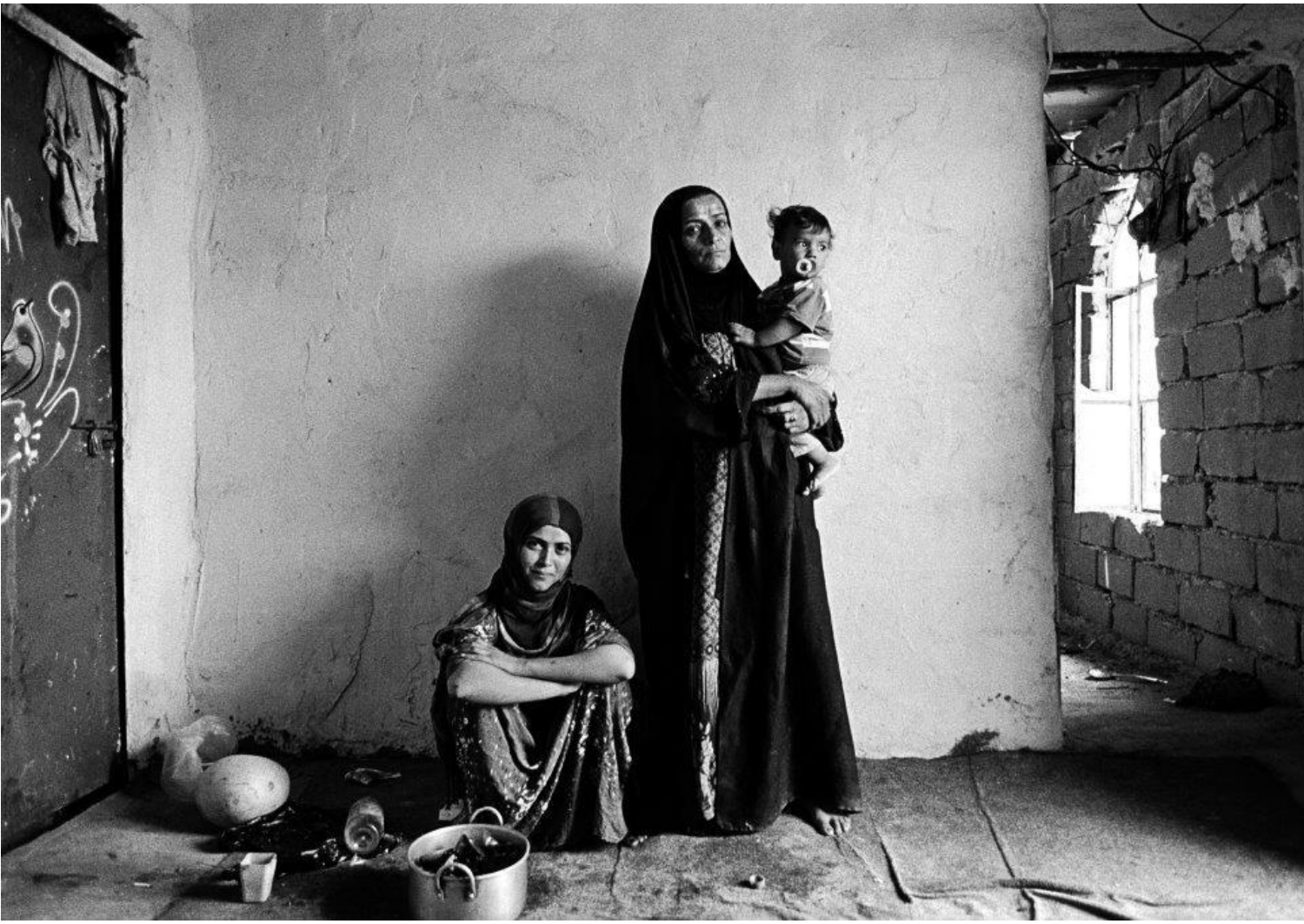
BU EYLEM NASIL UYGULANABİLİR?

Vatandaşlığa hakkı olanların vatandaşlık belgelerini almaları hayati önem taşımaktadır. Bu belgeleri edinmeye yönelik usullerin ulaşılabilir, karşılanabilir olması ve ayrımcı gözetmeyen bir şekilde uygulanması gereklidir. Başvuranlar için kullanışsız, uzun usuller ve zahmetli gerekliliklerin önüne geçilmelidir.

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli Faaliyetler:

1. Vatandaşlık hakkı olanlara vatandaşlık belgelerinin düzenlenmesine yönelik hukuki, usule ve uygulamaya ilişkin engellerin belirlenmesinde Devletlerin desteklenmesi.
2. Kanunlar uyarınca vatandaşlık hakkı olanların vatandaşlık belgeleri almalarını sağlamak için kanunlar, politikalar ve usullere yönelik reformlara yönelik savunuculuk yapmak ve teknik tavsiye vermek.
3. Vatandaşlık belgelerinin düzenlenmesi için erişilebilir ve tek tip usullerin teşvik edilmesi.
4. Vatandaşlık belgeleri düzenlenmesinde hükümetlere teknik destek sağlanması.
5. Vatandaşlık belgeleri edinilmesi için usuller ile ilgili farkındalık artırmaya yönelik kamu bilgilendirme kampanyalarının desteklenmesi.
6. Vatandaşlık belgeleri için başvuruda bulunan bireylere yardım etmek için adli yardım sağlanmasının desteklenmesi.

Shouhadda, Irak'taki bu kadınlar gibi Dom topluluğunun pek çok üyesinde Irak vatandaşı olduklarını gösteren belgelerinin yokluğu onları vatansızlık riskine atmaktadır.

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- 2011 Bakanlar Toplantısı'nda, belirli Devletler tarafından bağlantılı konularda verilen güvenceler.
- 'Hukuki kimlik', 2015 sonrası kalkınma gündemine yansıtılabilir.

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- Temel nüfus verileri tamamlanmamıştır ve bu Eylemde atıfta bulunulan bireylerin çoğu tamamen kayıt dışı oldukları ve bu nedenle hiçbir mevcut istatistikte görünmedikleri için ilerlemenin ölçülmesi zordur.
- Düşük doğum kaydı seviyelerine neden olan bazı sorunların sistematik yapıları sebebiyle çözümleri maliyetli olabilir.

Eylem 9: BM VATANSIZLIK SÖZLEŞMELERİ'NE TARAF OLMAK

BAŞLANGIÇ NOKTASI • 83 Devlet 1954 Sözleşmesi'ne taraftır. • 61 Devlet 1961 Sözleşmesi'ne taraftır.

DÖNÜM NOKTALARI 2017 itibarıyla

- 100 Devlet 1954 Sözleşmesi'ne taraftır.
- 82 Devlet 1961 Sözleşmesi'ne taraftır.

2020 itibarıyla

- 120 Devlet 1954 Sözleşmesi'ne taraftır.
- 103 Devlet 1961 Sözleşmesi'ne taraftır.

2024 HEDEFİ

- 140 Devlet 1954 Sözleşmesi'ne taraftır.
- 130 Devlet 1961 Sözleşmesi'ne taraftır.

GENEL DURUM

Vatansız Kişilerin Statüsüne Dair 1954 Sözleşmesi ve Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi herkesin vatandaşlığa sahip olmasını ve vatansız kişilerin temel insan haklarından faydalanmasını sağlamak üzere tasarlanmış kilit uluslararası antlaşmalardır. Vatansızlık Sözleşmeleri özerk olmaktan ziyade özellikle insan hakları antlaşmaları içindeki çok geniş yelpazedeki uluslararası hukuk standartlarını tamamlamaktadır.

1954 Sözleşmesi bir dizi hak ile ilgili vatansız kişilere yönelik muameleler için asgari standartlar yerleştirmektedir. Bu haklara, bunlarla sınırlı kalmamak üzere eğitim hakkı, çalışma hakkı ve konut hakkı dahildir. Daha da önemlisi, 1954 Sözleşmesi vatansız kişilerin kimlik ve seyahat belgeleri edinme ve idari yardım alma haklarını güvence altına almaktadır. 1961 Sözleşmesi herkesin vatandaşlık hakkını sağlamaya yönelik uluslararası bir çerçeve oluşturmaktadır. Devletlerin doğumda ve sonrasında vatansızlığı engellemek üzere vatandaşlık kanunlarına güvenceler yerleştirmelerini gerektirmektedir.

1995 yılına kadar, hiçbir uluslararası örgüt iki Vatansızlık Sözleşmesi'ni aktif olarak teşvik etmemiştir. Sonuç olarak, önemlerine rağmen insan hakları ile ilgili diğer pek çok anlaşmaya kıyasla çok daha az sayıda Devletin ilgisini çekmişlerdir. Bazı Devletler, zahmetli raporlama gereklilikleri dayatacakları inancı gibi Vatansızlık Sözleşmeleri tarafından dayatılan yükümlülükler mahiyeti hakkında yanlış algılar nedeniyle bu Sözleşmelere taraf olma konusunda sessiz kalmışlardır (esasında 1961 Sözleşmesinde her hangi bir raporlama gerekliliği bulunmamaktadır ve 1954 Sözleşmesi altında asgari gereklilikler vardır).

BU EYLEM NASIL UYGULANABİLİR?

Vatansız kişilerin korunması için belirleme usullerinin ove yasal çerçevelerin oluşturulmasını gerektirdiğinden, 1954 Sözleşmesi'ne taraf Devlet sayısının artması Eylem 6 ile yakından bağlantılıdır. 1961 Sözleşmesinin kabulünün artması, özellikle Eylem 2 ve 5'te belirtilen vatansızlığa yol açan vatandaşlık yasalarındaki boşlukları ele almada esastır.

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli Faaliyetler:

1. Kabul etme taahhütlerine, ilgili durumlarda İnsan Hakları Konseyi Evrensel Periyodik İncelemesi ve BM insan hakları antlaşma organı tavsiyelere yönelik Devletler tarafından verilen taahhütlere dikkat çekerek, Vatansızlık Sözleşmelerini kabul etmenin faydalarını vurgulamak üzere ilgili bakanlıklar ve parlamentolar ile savunuculuk yapmak.
2. Çok taraflı forumlarda Vatansızlık Sözleşmelerinin değerinin vurgulanması.
3. Katılım formalitelerinin yanı sıra Vatansızlık Sözleşmelerinin uygulanması için gerekli adımlara ilişkin teknik destek sağlanması.

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- BMMYK'nın 2011 Bakanlar Toplantısı kapsamında belli Devletler tarafından verilen güvenceler, İnsan Hakları Konseyi Evrensel Periyodik İnceleme bağlamında verilen taahhütler ve BM insan hakları antlaşması organları ve özel prosedürlerine taraf belirli Devletlere yapılan öneriler.
- Bu konuda ciddi bir ivme mevcuttur. BMMYK'nın Vatansızlık Sözleşmeleri'ne kabul, artırmaya yönelik bir kampanyayı 2011 yılında başlatmasından itibaren 27 Devlet bir veya iki Sözleşme'ye taraf olmuştur.

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- İnsan hakları ile ilgili uluslararası anlaşmalar bağlamında bazı Devletlerin konumu dikkate alındığı zaman, gelecek on yıl içinde, her iki Vatansızlık Sözleşmesinin evrensel boyutta kabul edilmesi pek öngörülememektedir. Bu nedenle hedef hırslı ama ulaşılabilir olmalıdır ve evrensel kabul konusunda eksiklik olduğu bilinmelidir.

Eylem 10: VATANSIZ NÜFUSLARA DAİR NİCEL VE NİTEL VERİLERİ GELİŞTİRMEK

BAŞLANGIÇ NOKTASI • Vatansız nüfuslara ilişkin nicel nüfus verileri 75 Devlette kamuya açıktır. • Vatansız nüfuslara ilişkin nitel analiz en az 45 Devlette kamuya açıktır.

DÖNÜM NOKTALARI 2017 itibarıyla

- Vatansız nüfuslara ilişkin nicel nüfus verileri 100 Devlette açıktır.
- Vatansız nüfuslara ilişkin nicel analiz en az 70 Devlette açıktır.

2020 itibarıyla

- Vatansız nüfuslara ilişkin nitel nüfus verileri 120 Devlette açıktır.
- Vatansız nüfuslara ilişkin nitel analiz en az 100 Devlette kamuya açıktır.

2024 HEDEFLERİ

- Vatansız nüfuslara ilişkin nicel nüfus verileri 150 Devlette kamuya açıktır.
- Vatansız nüfuslara ilişkin nitel analiz en az 120 Devlette kamuya açıktır.

GENEL DURUM

Vatansız kişilerin genellikle toplum kıyılarında istikrarsız koşullarda yaşadıkları göz önüne alındığında vatansızlığın ölçülmesi oldukça karmaşıktır. Vatansız kişiler genellikle makamlar tarafından sadece belgesiz bırakılmazlar, aynı zamanda görmezden gelinirler ve ulusal idari kayıtlarda ve veritabanlarında yer almazlar. Bu kişilerin pek çoğu, nüfus sayımlarında bile sayılmamaktadır. Birleşmiş Milletlerin soru listelerine sahip olduğu, 2005 yılından itibaren yapılan 142 nüfus sayımının sadece 112'si vatandaşlığa ilişkin bir soru içermektedir ve bunların % 25'inden daha azı kendilerini vatansız olarak tanımlayanların yanıtlarını kaydedecekleri önceden kodlandırılmış bir seçenek içermektedir.

Boyut ve coğrafi yayılım açısından durumun ölçek değerlendirmesi dahil nicel veriler ve nitel analiz; etkilenen nüfus profili (cinsiyet ve yaş bazında ayrılan verileri ile demografik bileşimi dahil); vatansızlığın nedenleri ve etkilerinin analizi (sivil, politik, ekonomik ve sosyal haklar bakımından dahil);

ve çözümlere yönelik engellere ve potansiyele ilişkin genel bakış tüm Devletlerin vatansızlığa uygun bir şekilde müdahale etmesi ve BMMYK'nın kendi yetkilerini yerine getirebilmesinin yanı sıra Küresel Eylem Planı'nın uygulanmasına dair ilerlemeyi ölçmesi için esastır.

Bu Eylemin uygulanması diğer Eylemler ile ilgili ilave bilgiler sağlayacaktır.

BU EYLEM NASIL UYGULANABİLİR?

Vatansız nüfusun durumu hakkında istatistikler ve bilgiler sivil kayıt verileri, nüfus sayımları, hedefli anketler ve çalışmalar dahil bir dizi yöntem kullanılarak toplanabilir.

Eylem 6 uyarınca belirleme prosedürlerinin oluşturulması vatansız göçmenlere ev sahipliği yapan ülkelerde yeni verilere yol açacaktır. Eylem 7 uyarınca sivil kayıt ve hayati istatistik sistemlerinin güçlendirilmesi de nicel verilerin mevcudiyetine katkı sağlayacaktır.

BMMYK NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Önemli Faaliyetler:

1. 2015 yılında başlayan nüfus ve iskan sayımının 2020 turuna aşağıdakiler dahil vatandaşlık ile ilgili soruların dahil edilmesi için savunuculuk yapılması:
 - BM İstatistik Birimi, Nüfus ve İkamet Sayımları İlkeleri ve Tavsiyelerine ilişkin gelecekteki yeniden incelemede bir tavsiyenin dahil edilmesi;
 - UNFPA ve BM bölgesel komisyonları ile koordinasyon içinde ulusal istatistik ofisleri ile görüşmeler.
2. Bilinen vatansız nüfusları olan Devletler ve bölgelerdeki vatansızlık boyutunu belirlemek için vatansız kişilerin ve grupların katılımcı değerlendirmelerinin dahil edildiği hedefli araştırmalar ve çalışmaların üstlenilmesi.
3. Kayıt, belgelendirme, kamu hizmetlerinin sağlanması, kanun ve düzenin korunması ve kalkınma planlaması için vatansız kişilere ve belirsiz vatandaşlığı olan kişilere ilişkin ulusal veri toplamanın faydaları hakkında Devletlere savunuculuk yapılması.
4. Sivil toplum aktörleri tarafından vatansız nüfuslara ilişkin toplanan verilerin derlenmesi, analiz edilmesi ve hükümetler ile paylaşılması.

HANGİ MEVCUT DURUMLAR BU EYLEMİN UYGULANMASINI KOLAYLAŞTIRABİLİR?

- BM İstatistik Bölümü ve bölgesel komisyonlar tarafından verilecek tavsiyeler, sayım anketlerinde vatandaşlık sorularının dahil edilmesine atıfta bulunacaktır.
- Vatansız nüfuslara ilişkin yapılan geçmiş araştırmalardan ve çalışmalardan edinilen BMMYK ve ortakları için bu alanda kayda değer deneyim anlamına gelmektedir.

BU EYLEMİN UYGULANMASINDAKİ ENGELLER NELERDİR?

- Vatansız insanların belirlenmesi, kendilerinin güvenli bir yasal statülerinin olmaması sebebiyle tespit edilmek istememeleri dahil olmak üzere bir dizi sebepten dolayı kendiliğinden zor olmaktadır.

Ek 1 Örnek Şablon

Vatansızlığı Bitirmek için Ulusal Eylem Planı

GENEL BAKIŞ:

[Genel Bakış Bölümünde aşağıdakiler yer almaktadır:

- Ulusal Eylem Planı amacının bir özeti;
- Ulusal Eylem Planını geliştirmede kullanılan yöntem (paydaşlar ile görüşmeler dahil);
- Seçilen özel Eylemler ve bunların seçilme nedenleri; ve
- her türlü izleme ve değerlendirme mekanizması.]

EYLEMLER:

Eylem: [Küresel Eylem planındaki Eylemlerden bir tanesini seçin.]

Ulusal Durum: [Eylemin ele alacağı soruna ait tarihin ve mevcut durumun kısa bir açıklamasının yanı sıra Eylemin uygulanmasını kolaylaştırabilecek ve yapılmasının önüne engeller çıkartacak mevcut koşullar.]

EYLEM

BAŞLANGIÇ NOKTASI	HEDEF	DÖNÜM NOKTALARI
[Eylemin ele alacağı mevcut durumu tanımlayın.]	[Nihai sonucu tanımlayın ve bu sonucun erişileceği tarihi belirtin.] Performans Göstergesi: [Nihai sonuç için bir performans göstergesi tanımlayın.]	[Amaca ulaşmayı destekleyecek ara sonuçları (Dönüm Noktalarını) tanımlayın ve her Dönüm Noktasının ulaşılması beklenen tarihi belirtin. Her Eylemde bir kaç dönüm noktası olabilir.]
FAALİYETLER	YETKİLİ MAKAM	BMMYK / DİĞER PAYDAŞLARDAN DESTEK
[Dönüm Noktalarına erişmek için gereken faaliyetleri tanımlayın (kutu başına bir tane).]	[Faaliyetlerin uygulanmasından sorumlu makamları tanımlayın.]	[BMMYK ve diğer paydaşların her Faaliyet için verecekleri desteğin tipini tanımlayın.]

Eylem: [Küresel Eylem planındaki Eylemlerden bir tanesini seçin.]

Ulusal Durum: [Eylemin ele alacağı soruna ait tarihin ve mevcut durumun kısa bir açıklamasının yanı sıra Eylemin uygulanmasını kolaylaştırabilecek ve yapılmasının önüne engeller çıkartacak mevcut koşullar.]

EYLEM

BAŞLANGIÇ NOKTASI	HEDEF	DÖNÜM NOKTALARI
[Eylemin ele alacağı mevcut durumu tanımlayın.]	[Nihai sonucu tanımlayın ve bu sonucun erişileceği tarihi belirtin.] Performans Göstergesi: [Nihai sonuç için bir performans göstergesi tanımlayın.]	[Amaca ulaşmayı destekleyecek ara sonuçları (Dönüm Noktalarını) tanımlayın ve her Dönüm Noktasının ulaşılması beklenen tarihi belirtin. Her Eylemde bir kaç dönüm noktası olabilir.]
FAALİYETLER	YETKİLİ MAKAM	BMMYK / DİĞER PAYDAŞLARDAN DESTEK
[Dönüm Noktalarına erişmek için gereken faaliyetleri tanımlayın (kutu başına bir tane).]	[Faaliyetlerin uygulanmasından sorumlu olan makamları tanımlayın.]	[BMMYK ve diğer paydaşların her Faaliyet için verecekleri desteğin tipini tanımlayın.]

Lütfen her ilave Eylem için yukarıda yer alan Tabloları tekrar edin.

Ek 2

Kilit Uluslararası Standartlar

STANDART	İlgili Eylem
İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ	
Madde 15 1. Herkesin bir vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır. 2. Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirme hakkından mahrum edilmez.	1-8
KİŞİSEL VE SİYASAL HAKLAR ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ	
Madde 16 Herkes her yerde, hukuk önünde kişi olarak tanınma hakkına sahiptir.	8
Madde 24 2. Her çocuk doğumdan hemen sonra nüfusa kaydedilir ve kendisine bir isim verilir. 3. Her çocuk bir vatandaşlık hakkında sahiptir.	2, 3, 7
Madde 26 Herkes, hukuk önünde eşittir ve hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın hukuk tarafından eşit olarak korunma hakkına sahiptir. Hukuk bu alanda her türlü ayrımcılığı yasaklar ve herkese ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya başka bir statü ile yapılan ayrımcılığa karşı etkili ve eşit koruma sağlar.	4
ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME	
Madde 2 1. Taraf Devletler, bu Sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, anne babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasi veya başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, özürsüzlük, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetilmeksizin tanırlar ve taahhüt eder. 2. Taraf Devletler, çocuğun anne babasının, yasal vasilerinin eya ailesinin öteki üyelerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları nedeniyle her türlü ayırım veya cezaya tabi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için gerekli tüm uygun önlemleri alacaktır.	4
Madde 7 1. Çocuk doğumdan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde anne babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır. 2. Taraf Devletler, özellikle çocuğun tabiiyetsiz kalması söz konusu olduğunda kendi ulusal hukukları ve ilgili uluslararası belgeler çerçevesinde üstlendikleri yükümlülüklerine uygun olarak bu hakların işlerlik kazanmasını taahhüt ederler.	1, 2, 3, 7

HER TÜRLÜ İRK AYRIMCILIĞININ TASFİYE EDİLMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME**Madde 5**

[...]Sözleşmeciler Devletler, bu Sözleşmenin ikinci maddesinde yer alan temel yükümlülüklerine uygun olarak, her türlü ırk ayrımcılığını yasaklamayı ve tasfiye etmeyi, ve herkesin ırk, renk veya ulusal veya etnik köken ayrımcılığına maruz kalmadan, özellikle aşağıdaki hakları kullanırken hukuk önünde eşitlik hakkını güvence altına almayı taahhüt eder:

- d. Diğer kişisel haklar, özellikle: [...]
iii. Vatandaşlık hakkı.

4

KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN TASFİYE EDİLMESİNE DAİR SÖZLEŞME**Madde 9**

1. Taraf Devletler vatandaşlığın kazanılması, değiştirilmesi, sürdürülmesi konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar tanırlar. Taraf Devletler özellikle, bir yabancı ile evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın vatandaşlık değiştirmesinin, otomatik olarak kadının da vatandaşlık değiştirmesine, Vatansız kalmasına veya zorla kocanın vatandaşlığına geçmesine neden olmamasını sağlarlar.
2. Taraf Devletler çocukların vatandaşlığı konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlarlar.

3

VATANSIZ KİŞİLERİN STATÜSÜNE DAİR 1954 SÖZLEŞMESİ**Tüm antlaşma****Madde 32**

Sözleşmeciler Devletler, Vatansız kişileri özümlemeyi ve Vatandaşlığa almayı mümkün olduğu ölçüde kolaylaştırırlar. Özellikle vatandaşlığa alma işlemlerini çabuklaştırmak ve bu işlemlerin masraf ve resimlerini mümkün olduğu ölçüde azaltmak için her türlü çabayı sarfederler.

6

1, 6

VATANSIZLIĞIN AZALTILMASINA DAİR 1961 SÖZLEŞMESİ**Madde 1**

1. Sözleşmeciler Devletler, kendi ülkesinde doğmuş olan ve aksi takdirde Vatansız duruma düşecek bir kişiye vatandaşlık hakkını tanıyacaktır.. [...]

2

Madde 2

Sözleşmeciler Devletin topraklarında bulunan kimsesiz bir çocuk, aksi kanıtların yokluğu durumunda, ebeveynlerinin vatandaşı olduğu Devletin toprakları içinde doğmuş olarak kabul edilir.

2

Madde 4

1. Sözleşmeciler Devletler, Sözleşmeciler Devletin topraklarında doğmamış ancak aksi takdirde vatansız duruma düşecek bir kişiye, kişinin doğumu sırasında ebeveynlerinden birinin bu Devletin vatandaşlığına sahip olması durumunda vatandaşlık hakkı tanırlar. [...]

2

Madde 9

Sözleşmeciler Devletler, vatandaşı olan hiç kimseyi veya hiçbir grubu ırk, etnik, dinsel ve politik nedenlerle vatandaşlıktan mahrum edemez.

4

STANDART

İlgili Eylem

Madde 10

1. Sözleşmeci Devletler arasındaki toprak devri ile sonuçlanan antlaşmalar, hiç kimsenin bu devir nedeni ile vatansız kalmamasını güvence altına almak amacıyla gerekli hükümleri kapsmalıdır. Bir Sözleşmeci Devlet, bu Sözleşmeye taraf olmayan ülkelerle yapacağı antlaşmalarda da, bu türden hükümlerin yer alması için elinden gelen çabayı gösterecektir.
2. Bu türden hükümlerin yokluğunda, kendisine toprak devredilen ya da başka yollarla toprak elde eden bir Sözleşmeci Devlet, bu devir ya da elde etme sonucunda vatansız kalma durumunda olan kişilere vatandaşlık hakkını verecektir.

5

ENGELLİLERİN HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME

Madde 18

1. Taraf Devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında seyahat ve yerleşim yerini seçme özgürlüğüne ve uyrukluk hakkına sahip olduğunu kabul eder ve engellilerin aşağıdaki haklarını sağlar:
 - a. Uyrukluk kazanma ve değiştirme hakkı olması ve keyfi olarak veya engelli olması nedeniyle uyrukluktan mahrum bırakılmaması;
 - b. Kişinin engelli olması nedeniyle uyrukluğuna veya kimliğine ilişkin diğer belgeleri elde etme, bu belgelere sahip olma ve bu belgeleri kullanma veya seyahat özgürlüğünden yararlanmasını sağlamak için gerekli olabilecek göçmenlik işlemleri gibi süreçleri yürütme olanağından mahrum bırakılmaması;
 - c. Kendi ülkesi dahil herhangi bir ülkeden ayrılma özgürlüğünün olması;
 - d. Kendi ülkesine girme hakkından engelli olmasına dayanılarak veya keyfi olarak mahrum bırakılmaması;
2. Engelli çocuklar doğum sonrasında derhal nüfusa kaydedilmeli ve doğuştan isim edinme, uyrukluk kazanma ve mümkün olduğu ölçüde kendi ebeveynlerini bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olmalıdır.

2, 4, 7, 8

TÜM GÖÇMEN İŞÇİLERİN VE ONLARIN AİLE ÜYELERİNİN HAKLARININ KORUNMASINA DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME

Madde 29

Göçmen işçinin her çocuğu isim, doğum kaydı ve vatandaşlık hakkına sahip olacaktır..

2, 7

VATANDAŞLIK VE VATANSIZLIK KONULARI İLE İLGİLİ BM GENEL KURULU KARARLARI

18 Aralık 2013 tarihli A/Res/68/141 sayılı karar

Genel Kurul [...]

8. Devletler tarafından Vatansız Kişilerin Statüsüne dair 1954 Sözleşmesi ve Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi vatansızlık sözleşmelerini kabul etmeye yönelik verilen taahhütleri ve bunlara yönelik koşulları kaldırma taahhütlerini memnuniyetle karşılar, [...] henüz bunu yapmayan Devletlerin bu belgeleri kabul etmeyi değerlendirmelerini teşvik eder, Yüksek Komiserliğin vatansız kişilerin tespit edilmesine, vatansızlığın önlenmesine ve azaltılmasına ve vatansız kişilerin korunmasına yönelik çalışmalarını kaydeder [...]

9, 10

Diğer örnekler şu adreste mevcuttur: <http://www.refworld.org/docid/4c49a02c2.html>

BMMYK YÜRÜTME KOMİTESİ , VATANSIZLIĞIN TESPİT EDİLMESİ, ÖNLENMESİ VE AZALTILMASI İLE VATANSIZ KİŞİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN KARAR , NO 106

Tüm Belge

BMMYK YÜRÜTME KOMİTESİ, SİVİL KAYITLARA İLİŞKİN KARAR, NO 111

Tüm Belge

7

BM İNSAN HAKLARI KONSEYİ, İNSAN HAKLARI VE VATANDAŞLIKTAN KEYFİ MAHRUM BIRAKMA: KARAR / İNSAN HAKLARI KONSEYİ TARAFINDAN 11 TEMMUZ 2014 TARİHİNDE ALINAN KARAR, A /HRC/RES/26/14

Tüm Belge

1, 2, 3, 4,
5, 7**BM İNSAN HAKLARI KONSEYİ, VATANDAŞLIK HAKKI: KADINLAR VE ÇOCUKLAR, 16 TEMMUZ 2012 , A /HRC/RES/20/4**

Tüm Belge

2,3,4,7,9

DEVLETLERİN HALEFİYETİ İLE İLGİLİ GERÇEK KİŞİLERİN VATANDAŞLIĞI KONUSUNDAKİ ULUSLARARASI HUKUK KOMİSYONU MADDELERİ

Tüm Belge

5

ÇOCUK HAKLARI VE REFAHINA İLİŞKİN AFRİKA SÖZLEŞMESİ**Madde 6**

3. Her çocuğun bir vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır.
4. Mevcut Şarta taraf Devletler, Anayasal mevzuatlarının doğum sırasında kendi kanunları uyarınca başka bir Devletin vatandaşlığı verilmeyen çocuğun topraklarında doğduğu Devletin vatandaşlığını edinmesine yönelik ilkeyi tanımamasını sağlamayı taahhüt eder.

2, 7

AMERİKAN İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ**Madde 20**

1. Herkesin bir vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır.
2. Herkesin başka bir vatandaşlığa sahip olma hakkı yoksa, topraklarında doğduğu ülkenin vatandaşlığını alma hakkı vardır.
3. Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirme hakkından mahrum edilmez.

1, 2, 4

AMERİKAN İNSAN HAKLARI VE ÖDEVLERİ BİLDİRİSİ**Madde 19**

Herkes kanun tarafından yetkili kılındığı bir vatandaşlığa sahip olmak ve eğer diliyorsa, ona bunu tanımak isteyen başka bir ülkenin vatandaşlığını edinmek üzere vatandaşlığını değiştirmek hakkına sahiptir.

AVRUPA VATANDAŞLIK SÖZLEŞMESİ**Madde 6**

1. Her Taraf Devlet kendi iç hukukunda kendi vatandaşlığının, aşağıdaki kişiler tarafından kanunen (ex lege) kazanılmasını sağlar:
 - a. yurtdışında doğan çocuklar bakımından Taraf Devletin iç hukukunca sağlanan herhangi bir istisnaya tabi olmakla birlikte, doğumları sırasında ebeveynlerinden birisinin bu Taraf Devletin vatandaşlığına sahip olduğu çocuklar. Tanıma, mahkeme kararı veya benzer bir usulle kurulan çocukların soybağı ile ilgili olarak, her Taraf Devlet, kendi iç hukuku tarafından belirlenen usulü izleyerek çocukların kendi vatandaşlığını kazanmalarını sağlar;
 - b. aksi halde vatansız kalacak olan, Taraf Devlet topraklarındaki kimsesiz çocuklar.
2. Her Taraf Devlet kendi iç hukukunda kendi vatandaşlığının, kendi topraklarında doğan ve doğum sırasında başka bir vatandaşlığı kazanmamış olan çocuklar tarafından kazanılmasını sağlar. [...]
4. Her Taraf Devlet kendi iç hukukunda aşağıdaki kişiler için kendi vatandaşlığının kazanımını kolaylaştırır: [...]
 - g. kendi topraklarında hukuken ve mutaden ikamet eden mülteci tanımlı kişiler ve vatansızlar.

1, 2, 6

**DEVLET HALEFİYETİ İLE BAĞLANTILI VATANSIZLIĞIN ÖNLENMESİNE DAİR
AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ****Madde 2**

Devlet halefiyeti sırasında önceki Devletin vatandaşı olan ve Devletin halefiyeti ile vatansız kalmış veya kalacak olan herkesin, aşağıdaki maddeler uyarınca ilgili Devletin vatandaşlığına edinme hakkı vardır.

Madde 3

İlgili Devlet, Devlet halefiyeti sırasında önceki Devletin vatandaşı olan kişilerin halefiyet sebebiyle vatansız kalmamaları için gerekli olan tüm tedbirleri alır.

5

**İNSAN HAKLARI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERE DAİR BAĞIMSIZ DEVLETLER
TOPLULUĞU SÖZLEŞMESİ****Madde 24**

1. Herkesin bir vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır.

1-8

İSLAMDA ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ**Madde 7**

1. Bir çocuk doğumdan itibaren iyi bir isim edinme, ilgili makamlar tarafından kaydedilme, vatandaşlığının belirlenmesi ve ebeveynlerini, akrabalarını ve koruyucu annesini tanıma hakkına sahiptir.
2. Sözleşmeye taraf Devletler yerel kanunlar uyarınca çocuğun adı, tabiiyeti ve aile ilişkileri dahil çocuğun kimliği ile ilgili unsurları güvenceye alır ve topraklarında doğan çocukların veya toprakları dışında kendi vatandaşlarından doğan çocukların vatansızlık durumunu çözmek için tüm çabayı sarf eder.
3. Bilinmeyen bir kökenden olan veya yasal olarak bu statüye özümlenen çocuk evlat edinilmeden vasilik ve bakım hakkına sahiptir. Bu çocuğun isim, unvan ve tabiiyet hakkı vardır.

2, 7

İNSAN HAKLARI ARAP ŞARTI**Madde 29**

1. Herkesin bir vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır. Hiç kimse, keyfi olarak veya yasal olmayan yollar ile vatandaşlığından mahrum edilmez.
2. Sözleşmeye taraf Devletler çocuğun yüksek yararını tüm durumlarda gözeterek çocuğun annesinin vatandaşlığını edinmesine izin vermek için yerel kanunlarında uygun gördükleri tedbirleri alır.

1, 3, 4

ASEAN İNSAN HAKLARI BEYANNAMESİ**Madde 18**

Herkesini yasalar önünde bir vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır. Hiç kimse, keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirme hakkından mahrum edilmez.

1-8

AMERİKAN DEVLETLERİ ÖRGÜTÜ , GENEL KURUL KARARI AG /RES . 2826 (XLIV-O/14), VATANSIZLIĞIN ÖNLENMESİ VE AZALTILMASI VE AMERİKA'DAKİ VATANSIZ KİŞİLERİN KORUNMASI, 4 HAZİRAN 2014**Tüm Belge**

6, 7, 9, 10

“ Vatansızlık, bir bireyin insan haklarının şiddetli bir şekilde ihlal edilmesidir. Çözümlere ulaşmak bu kadar kolayken acıyı devam ettirmek kesinlikle etik olmayan bir seçim olacaktır. Bu Küresel Eylem planı, 10 yıl içinde insanların çektiği bu acıya kesinlikle son verecek bir stratejiyi ortaya koymaktadır. Bu iddialı hedefi gerçeğe dönüştürme yolunda sizin desteğinize güveniyorum.”

António Guterres
Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri